

Joker, Dief en Eskimo

Joker, Dief en Eskimo

Jochen Markhorst

Voor Marga

*Perhaps it's the color of the sun cut flat
An' cov'rin' the crossroads I'm standing at
Or maybe it's the weather or something like that
But mama, you been on my mind*

Schrijver: Jochen Markhorst
Coverontwerp: Jaap de Vries
ISBN: 9789402138030
© 2015 Jochen Markhorst

Inhoud

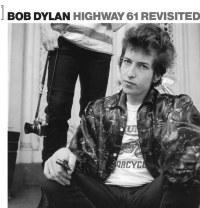
Inleiding	5
1 Visions Of Johanna (1966)	9
2 Not Dark Yet (1997)	13
3 Just Like Tom Thumb's Blues (1965)	16
4 Tomorrow Is a Long Time (1962)	20
5 Tangled Up In Blue (1974)	24
6 Mississippi (1997)	28
7 Don't Think Twice, It's All Right (1962)	31
8 I Was Young When I Left Home (1961)	35
9 Most Of The Time (1989)	38
10 Señor (Tales Of Yankee Power) (1978)	42
11 All Along The Watchtower (1967)	47
12 I Believe In You (1979)	51
13 Someday Baby (2006)	55
14 Never Say Goodbye (1973)	59
15 To Ramona (1964)	63
16 Where Are You Tonight? (Journey Through Dark Heat) (1978) ...	67
17 One Too Many Mornings (1963)	72
18 You're Gonna Make Me Lonesome When You Go (1974)	77
19 Down In The Flood (1967).....	81
20 4 th Time Around (1966)	85
21 Quinn The Eskimo (1967)	89
22 True Love Tends To Forget (1978)	94
23 I'll Keep It With Mine (1964)	99
24 Sugar Baby (2001)	104
25 I Want You (1966)	108

26	Mama, You Been On My Mind (1964)	113
27	Precious Angel (1979)	118
28	Like A Rolling Stone (1965)	123
29	Born In Time (1989)	131
30	Lord Protect My Child (1983)	135
31	Time Passes Slowly (1970)	139
	Bronnen	144

Inleiding

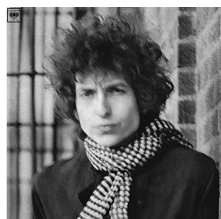
Een dichter of een zanger wil hij zichzelf niet noemen, verklaart Bob Dylan desgevraagd tijdens een licht chaotische, onregelende persconferentie in San Francisco, december 1965. “Ik zie mezelf meer als een *song and dance man*.”

Reporter: “*What?*”

Die *song and dance man* heeft een half jaar hiervoor ‘Like A Rolling Stone’ opgenomen, dat vijftig jaar later nog steeds als de meest invloedrijke roksong uit de muziekgeschiedenis gezien wordt, enkele weken geleden de LP *Highway 61 Revisited* uitgebracht, de plaat waarmee Dylan definitief de poëzie tot de popmuziek laat doordringen en hij zit nu midden in de opnamen voor *Blonde On Blonde*, het meesterwerk dat het vorige meesterwerk nog zal overtreffen.

Het houdt niet op, na *Blonde On Blonde*. Dylan wisselt mindere platen af met hoogtepunten, zwakkere liedjes met parels en ongeïnspireerde concerten met adembenemende avonden, en blijft fascineren. In

de eenentwintigste eeuw bereikt Dylan een onaantastbare, boven kritiek verheven status. Nieuwe platen behalen moeiteloos de top van de hitlijsten, optredens zijn binnen een dag uitverkocht. Behalve naar literaire maatstaven haalt hij het niveau van eerdere fases niet meer, noch compositorisch, noch als uitvoerend artiest, maar het respect voor de bejaarde bard

(geboren mei 1941) is onomstreden en daarop drijft hij uit, deze laatste jaren.

“There is not a bigger giant in the history of American Music,” zegt president Obama in 2012 bij de uitreiking van de *Medal Of Freedom*. En dat klopt wel. De artiest Dylan beschikt over uitzonderlijke, onderscheidende eigenschappen. ‘s Mans encyclopedische kennis van en geheugen voor *songs*, bijvoorbeeld. In interviews met collega’s, studiomuzikanten en platenproducers wordt die kracht vaak gememoreerd; hij kent werkelijk duizenden liedjes – van obscure blueszangers uit de jaren ’20 en Oud-Engelse ballades uit de 16de eeuw tot vergeten B-kantjes van jaren ’40-swingplaatjes en strijdliederen uit de Amerikaanse burgeroorlog. De liefde is diep, blijkt ook uit zijn autobiografie *Kronieken 1*, waarin hij met aanstekelijk enthousiasme door hem bewonderde zangers en muzikanten op een voetstuk plaatst.

Daarnaast is Dylan een literaire veelvraat met een groot absorptievermogen. De verbeelding van Rimbaud, de gotiek van Poe, het ritme van Ovidius, de duisternis in de Bijbel, de dichtheid van Kafka, het taalplezier van John Donne... literair staat Dylan op de schouders van reuzen én hij heeft het talent om het uitzicht in woorden te vangen, het taalgevoel om die woorden fraai te verpakken.

Zijn muzikaliteit, tot slot, stelt de *thief of thoughts* in staat om halfverborgen melodische ertslagen in die enorme berg liederen te ontginnen en te veredelen – het opgepoetste goud van oud

levert de mooiste songs in zowel zijn vroegste werk als op zijn laatste platen.

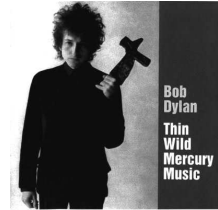
Een begrijpelijk, maar ergerlijk bijverschijnsel van de iconische verering die Dylan al in de vroege jaren '60 ten deel valt, is de disproportionele aandacht voor *de dingen eromheen*. De vrouwen in zijn leven, zijn horkerigheid, politieke analyses, drugsgebruik, zijn religieuze overtuigingen, ontrouw, persoonlijke sympathieën, zijn afval zelfs: Dylans succes en zijn enigmatische presentatie provoceren de wildste speurtochten van fanatieke biografen, fanzine-redacteuren en bloggers. De stapel Dylan-biografieën is hemelbestormend en groeit nog wekelijks, evenals de aan hem gewijde websites en tijdschriften. En, het zij toegegeven, biografische weetjes werpen wel 's een verrijkend licht op een lied – maar vaker nog overschaduwden ze de glans van de poëzie, banaliseren ze, onttrekken ze betovering aan het kunstwerk.

Dit boek gaat over de liedjes, over eenendertig van de mooiste songs uit de immense catalogus van Bob Dylan en bundelt deels bijdragen die voor Tom Willems' blog *bobdylaninnederland.blogspot.nl* zijn geschreven. De stukken vertellen het verhaal bij het lied, maar laten de glans intact, hopelijk; het zijn werkelijk erg mooie liedjes – Bob Dylan is heus wel wat meer dan een *song and dance man*.

1 Visions Of Johanna (1966)

opgenomen 14 februari 1966 in Nashville, uitgebracht op *Blonde On Blonde* (1966), eerste live-uitvoering Berkeley Community Theater, 3 december 1965

In 1978, het jaar waarin Dylan zijn allerberoerdst klinkende plaat *Street Legal* aflevert, verklaart de maestro in het grote Playboy-interview: "*The closest I ever got to the sound I hear in my mind was on*

individual bands in the Blonde on Blonde album. It's that thin, that wild mercury sound. It's metallic and bright gold, with whatever that conjures up" – woorden die inmiddels misschien wel vaker geciteerd worden dan een gemiddeld populaire Bobsong.

Dat dunne, wilde kwikzilveren geluid hebben we te danken aan een ingeving van producer Bob Johnston. Na uitputtende, onbevredigende en veelal vruchteloze opnamesessies in de Columbia-studio's in New York stelt Johnston voor om te verhuizen naar de CBS-studio's in Nashville, en de opnames aldaar weer op te pakken met gelouterde sessiemuzikanten uit de countrywereld. Een onorthodoxe ingeving, om het maar 's voorzichtig te stellen. De übercoole, New Yorkse hipcat Dylan musicerend met gemoedelijke, stetsondragende verandatijgers in houthakkershemden? Manager Albert Grossman voorziet een imagocatastrofe en ontbiedt de producer: '*If you ever mention Nashville to Dylan again, you're gone.*' Maar Dylan ziet het wel zitten, en op Valentijnsdag 1966 beginnen de sessies. Met op

dag één, na 'Fourth Time Around' meteen 'Visions Of Johanna', het lied dat hem al maanden bezig houdt – maar waarvoor hij de juiste *je-ne-sais-quoi* maar niet weet te vinden.

Het is meteen raak. Op *No Direction Home* staat een New York opname (take 8) en het verschil is, inderdaad, enorm. Blijft Dylan in New York hangen in scherpe, hardrockende, maar ook zeurderige versies, in Nashville daalt de dromerige, kwikzilverachtige schoonheid in.

De lyrische kracht van de tekst is onomstreden. Maar *wat* Dylan vertelt, daarover zijn we het na bijna 50 jaar nog steeds niet eens. Natuurlijk nodigt de rijkdom van de propvolle tekst ook van harte uit tot nijver spitwerk door ambitieuze Dylanduiders. Kijk, zegt Greil Marcus, de verwarmingsbuizen van het Chelsea Hotel kuchen ook vandaag de dag nog steeds. En er is een revisie van de Mona Lisa gemaakt; *'the one with the moustache'* is van dadaïst Marcel Duchamp. Johanna is de angelsaksische vertaling voor het Hebreeuwse woord voor de hel, *Gehenna*. En de juwelen en verrekijkers aan de ezel hebben inmiddels een schier spreekwoordelijke status gekregen – maar we zullen het wel nooit eens worden over de vraag wat dat spreekwoord uitdrukt.

Biografisch interpreteren blijft het populairst. Daarbij spitst de discussie zich toe op de vragen wie Louise is, en wie Johanna is. Joan Baez en Sara Lownds? Edie Sedgwick en Suze Rotolo? De dichter schetst in ieder geval een tegenstelling tussen een

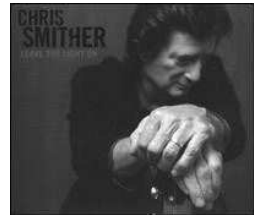
zinnelijke, aanwezige Louise en een onbereikbare, geïdealiseerde Johanna, en lardeert die schets met droombeelden, rijmelarij en impressionistische sfeertekeningen.

De werktitel van het lied is maandenlang 'Seems Like A Freeze-Out' geweest, en dat bevestigt inderdaad de gedachte dat Dylan hier een impressie wil schilderen – een schetsmatige weergave die een vluchtig moment uit een jachtig leven befrist. "It's so visual," vindt ook de meester zelf (in het boekje bij *Biograph*, 1985).

Bovenal is het echter *lyriek*; de dichter verwoordt gevoelens. Invloed van de bewonderde *poète maudit* Rimbaud is aanwijsbaar; de desoriëntatie van de verteller, de chaos en zijn eenzaamheid, zijn melancholische inzicht dat hij iets verliest dat hij nooit gehad heeft. En, net als Rimbaud, is 'Visions' niet te duiden, maar het schurkt wel tegen epiek aan – de tekst suggereert dat hier iets belangwekkends, iets intiems verteld wordt. Dylan de Dichter is hier op z'n best. Hij schiet ook wel 's mis met teksten die op de *écriture automatique*-piloot lijken te zijn geschreven ('No Time To Think', om maar 's een voorbeeld te noemen) – weliswaar sfeervolle, beeldende, maar inhoudsloze aaneenrijgingen van onnavolgbare associaties, met uitschieters naar vermoeiende nevelpraat. Maar 'Visions' balanceert tussen vertellende lyriek en surrealistische *Wortspielerei*, 'Visions Of Johanna' is een fascinerend meesterwerk, de Renoir in Dylans catalogus.

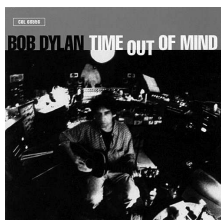
Artiest Robyn Hitchcock beweert dat hij door 'Johanna' überhaupt songschrijver wilde worden, en hij is bepaald niet de

enige die het lied op een voetstuk plaatst. Wijlen Jerry Garcia van de Grateful Dead benaderde de song bij elke uitvoering als een relikwie, Marianne Faithfull krabbelde in 1971 uit de goot, en liet daar heroïne en Mick Jagger achter om 'Visions Of Johanna' op te nemen. De meest geslaagde cover is van Chris Smither, op diens album *Leave The Light On* (2006). Smither zingt wat slonzig, en dat werkt heel poëtisch, speelt een lome, soepele gitaarpartij daaronder, en al doorkabbelend voegt producer David Goodrich meer gitaren, mandoline, accordeon aan de hypnotiserende wals toe, tot de weemoed uit de luidsprekerboxen druipt.

2 Not Dark Yet (1997)

opgenomen januari 1997 in Miami, uitgebracht op *Time Out Of Mind* (1997), eerste live-uitvoering Columbus Civic Center, 30 oktober 1997

In 1997 verrast Dylan vriend en vijand met *Time Out Of Mind*, zijn beste album sinds *Blood On The Tracks* (1975). Het is de tweede keer dat Dylan de productie toevertrouwt aan Daniel Lanois (na *Oh Mercy*, 1989), en dat pakt wederom goed uit. Dylan heeft voor het eerst sinds *Oh Mercy* weer sterke, erg sterke liedjes, die aan kracht winnen door Lanois' sferische, doemduistere productie – waarbij Lanois deze keer wel de meerwaarde van Dylans gruisigheid erkent.

Er staan meer monumentale ('Highlands', uiteraard) of adembenemende ('Tryin' to Get to Heaven', bijvoorbeeld, en het inmiddels overbekende 'Make You Feel My Love') liedjes op de plaat, maar de donkere parel 'Not Dark Yet' steekt daar nog bovenuit. Tamelijk spontaan geboren, ook nog 's; Dylan meldde zich onvoorbereid in september 1996 in Oxnard, Californië, voor eerste sessies in de studio van Lanois. Net als 'Dirt Road Blues' en 'Can't Wait' ontstond het lied pas daar in de studio, tijdens het oefenen. Lanois vertelt dat het nogal radicaal veranderde in de maanden daarna. Bij de opnamesessies in januari 1997, in Miami, was het snellere en kale, akoestische lied een *civil war* *ballad* geworden. Gitarist Duke Robillard voegt enigszins spijtig daaraan toe: "We hadden een schitterende *take* van dat lied op band. De versie die we later in Miami opnamen was veel